

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Любомир Климентов Георгиев, Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий”, член на научното жури по конкурса за заемане на академичната длъжност

професор по 2.2. История и археология /Архивистика и документалистика – институции и документално наследство/, обявен от Софийския университет “Св. Климент Охридски” в ДВ бр. 24/16.03.2018 г.

с кандидат доц. д-р **Анна Костадинова Кочанкова**

Анна Кочанкова работи в Историческия факултет на Софийския университет от 1981 г. без прекъсване. Автобиографията на кандидатката рисува впечатляваща картина на нейната **преподавателска активност**, а учебната дейност е от първостепенна важност за избора на професор според правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски”. За да се добие обща представа за преподавателската заетост на кандидатката е достатъчно да се посочат само някои от многобройните учебни курсове, описани в автобиографията - семинарът *„Европейски и регионални институции”* и лекциите *„Български институции и документално наследство VII-XIX в.”* (в бакалавърската степен), *„Институции и техните архивни фондове в нова и съвременна България”* (в магистърската степен), *„Архивни и документални източници”* (в докторантска програма).

Доц. Кочанкова става съосновател на специалност *„Архивистика и документалистика”* в Историческия факултет на Софийския университет през учебната 2002/2003 г. Оттогава насетне тя участва в непрекъснатото обновяване и развитие на специалността. Нейните книги, за които ще стане дума по-долу, играят роля на учебни помагала при обучението на архивисти.

Информационната система *„Авторите”* на Софийския университет посочва, че А. Кочанкова е ръководила до завършване само една магистратура и една докторантура през дванайсетте години след хабилитацията си. Ръководената от нея д-р Камелия Божилова показва отлични резултати в своята работа в Български исторически архив при Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий”. В своята автобиография доц. Кочанкова заявява, че в момента ръководи докторантката Ивана Явашчева по тема относно архивни документи за военни паметници в Софийско.

Научноизследователската дейност е от ключово значение при кандидатура за професор. През 1993 г. А. Кочанкова защитава докторска дисертация за *министерския съвет в държавно-политическата структура на България 1945-1947 г.* Тринадесет години по-късно публикува своята монография *„Българските институции: устройствена практика и документално наследство (1879-1912)“*, с която се хабилитира като доцент.

Заглавията на тези трудове пряко насочват към точната тема на настоящия конкурс. Български учени са автори на задълбочени изследвания по други важни области на архивистиката и документалистиката, като например за археографските проблеми на възрожденското документално наследство, архивите във виртуалното пространство, теорията за архивния фонд, историята и организацията на достъпа до архивите. Кочанкова обаче се утвърждава като познавач тъкмо на архивите на институциите.

За този конкурс за професура доц. Кочанкова представя две основни монографии, отново по същата проблематика. Първата от тях е изследването *„Българско документално наследство: архиви и институции на паметта“*, издадено през 2013 г. На места в него има нужда от прецизиране. Например пресилено изглежда заявлението на авторката на с. 16, че в тази книга „За пръв път се въвеждат в научно обращение архивните фондове на Главното управление на архивите при Министерския съвет и Народната библиотека „Кирил и Методий“, Централния държавен исторически архив, Комитета за култура и др.“

По-нататък в текста доц. Кочанкова открито заявява една от основните си цели – чрез представената книга да подпомогне преподаването в специалността „Архивистика и документалистика“ в Историческия факултет на Софийския университет. Този стремеж ми се струва много важен от гледна точка на настоящия конкурс. Той е показателен за мисленето на един опитен преподавател, който търси практическото приложение на своя книжовен труд.

Библиографията изглежда цялостна и точна. Там например са посочени основните справочници и изследвания за структурата, в която работя – архивните звена на Националната библиотека.

Затова особено интересни за мен в *„Българско документално наследство: архиви и институции на паметта“* са текстовете за направление „Опазване на

ръкописно-документално наследство” на Библиотеката. На основата на изследвания и на документи¹, доц. Кочанкова разказва за дейностите, свойствени за национален архив, които изпълнява Народната библиотека преди учредяването на държавния архив през 1951 г. Описани са и по-сетнешните перипетии във връзка с разпределянето на пълномощията между двете национални структури. Стилът е образен, понякога дори достига публицистично звучене, което го прави по-интересен за студентите и за другите читатели.

Това историческо и документално изследване не е насочено само към миналото. В края на монографията в съпоставителен план са разгледани някои важни промени в съвременната институционална и технологична среда, като например интеграцията в Европейския съюз и дигитализацията на документи. Доц. Кочанкова подхожда с въодушевление, но същевременно и със зряла научна критичност по темата. Тя не пропуска да изтъкне някои съществени проблеми пред дигитализацията на културно-историческото ни наследство, пред въвеждането на електронното управление в България и пред свързаното с него архивиране на електронно създадени документи.

Най-новата монография на доц. Кочанкова излезе през тази 2018 г. под заглавие „Български институции и документално наследство. Изследвания и анализи”. За разлика от предишната ѝ книга от 2013 г., където рецензент е Мартин Иванов, а редактор - Иван Крумов, в новото издание липсва информация за редактор и рецензент. Въпреки това значимо отсъствие обаче, в изложението се наблюдава подобрене на изказа. Възходящото развитие в това отношение е особено важно, защото „Книгата е предназначена за студентите по архивистика и документалистика...”². В първа глава авторката методично и пространно обосновава нуждата архивистите да изучават историята на институциите.³ Проследено е задълбочаването на тази необходимост в течение на времето - „Непопулярна, притисната между историята и архивистиката като нещо периферно, институционалната проблематика придобива ново значение и перспективи в хода на демократичните промени”⁴. Кочанкова подчертава, че познаването на структурата, задачите и историята институцията е важно за изготвянето

---

¹ Главно от Централния държавен архив.

² Кочанкова, А. Български институции и документално наследство... с. 12.

³ За целта Кочанкова се опира на учебници (например Петкова, Ст. Увод в архивознанието. Велико Търново, 2011); на декларация на междуправителствена конференция, проведена в Париж през 1974 г.; на новата редакция на Методическия кодекс на Държавна агенция „Архиви” от 2013 г.; както и на научни статии на български и руски език.

⁴ Кочанкова, А. Цит. съч., с. 21.

на точна класификационна схема, за експертизата на документите, определяне на фондообразователя, изготвянето на историческа справка⁵. Авторката поставя въпроса за взаимоотношенията между архивите и сродните им институции на паметта – музеи, библиотеки и др. Тя разглежда като първостепенен извор за изследване на общинските институции една сбирка от печати на Източна Румелия, която е формирана в началото на миналия век в Пловдивската народна библиотека.⁶ Накрая на изследването е включено приложение „Чужденци на българска държавна служба 1900 – 1911”⁷, от което не виждам особена необходимост нито заради тематиката, нито заради хронологичния обхват на монографията.

„Български институции и документално наследство. Изследвания и анализи” завършва с богата и добре структурирана библиография. В нея видях само 3 заглавия на латиница, но това е разбираемо с оглед спецификата на това изследване.

Най-важна задача за историка е да **издава извори** съобразно научните изисквания, а след това всеки може да ги интерпретира според своите интереси, миоглед и възможности. В изпълнение на тази професионална мисия, която е още по-съществена за специалиста по архивистика и документално наследство, доц. Кочанкова през 2014 г. съставя документалния сборник „Еврейският въпрос (1939-1944). Документи от българския дипломатически архив”. Историческите свидетелства, 253 на брой, са представени при спазване на съответните археографски изисквания. Трудът е снабден с пространен увод, бележки и именен показалец, които също са дело на кандидатката за професор. Както при споменатите по-горе книги, така и тук изборът на тема е свързан със силния обществен интерес. Това е видно както от обстоятелството, че документалната публикация е спечелила финансиране със средства от държавния бюджет по проект за научни изследвания, така и от справката от Университетска библиотека, според която тя е описана в каталозите на 27 библиотеки извън България, сред които присъстват националните книгохранилища на САЩ, Русия, Германия, Украйна, Израел, Австрия, Чехия и Словакия.

Информационната система „Авторите” посочва, че доц. Кочанкова е изнесла доклади на 33 конференции, взела е участие в 4 научни проекта и е издала 28 статии след своята хабилитация през 2006 г. Някои от тях се отнасят до живота и дейността на

---

⁵ Пак там, с. 34-35.

⁶ Пак там, с. 50.

⁷ Пак там, с. 319-324.

значими личности като Стефан Консулов, Тома Васильов и Иван Дуйчев, но абсолютното мнозинство от заглавията са посветени на архиви на институции.

Интересно е, че в списъка не се споменава участие в научен форум извън България, нито пък – публикация в чуждестранно издание.

Доц. Кочанкова работи усилено със свидетелства от дипломатическия архив – това се вижда както от споменатия по-горе сборник за еврейския въпрос, така и от нейни статии като *Имагология в архивите. Документи от архивния фонд на Министерството на външните работи и изповеданията*⁸ и *Дипломатическият архив като източник за военновременната политика на България (1939-1944)*.⁹ Вярна на своя интерес към архивите на учрежденията, авторката започва текста си за военновременната политика с въведение за възникването и организацията на Министерството на външните работи и изповеданията (МВРИ) и по-специално – на неговите архиви. Тя обяснява защо предпочита да работи с дипломатическия архив – защото е особено значим за държавата и в резултат от това - добре съхранен. В него обаче съществуват и „бели полета”, включително в документацията относно политиката на страната ни през Втората световна война. Доц. Кочанкова обяснява причините за тях – бомбардировките над София и предизвиканата от тях евакуация, изнасянето на официални документи за СССР като военни трофеи, целенасоченото унищожаване на архивите на дипломатическите мисии във враждебни държави след началото на войната. Изследователката обаче не се задоволява с това просто да отчете липсите, а търси и намира възможни пътища за реконструиране на част от унищожената информация, като за целта особено полезни се оказват тъкмо нейните знания за структурата на институциите.

Публикационната активност на кандидатката я нарежда сред достойните членове на Българското историческо дружество и дава основание тя да участва от 1997 г. до 2011 г. в редакционния съвет на списание „*Историческо бъдеще*”, а от 2011 г. до 2015 г. - в Издателския съвет на Историческия факултет. Доц. Кочанкова дава своя принос в няколко научни проекта, организирани от нейния университет.

* * * * *

---

⁸ Публикувано – В: Послания на историята. Юбилеен сборник в чест на проф. Мария Радева. София, 2017, с. 47-50.

⁹ Публикувано – Военноисторически сборник, 2012, кн. 4, с. 5-15.

В своята продължителна и непрекъсната академична кариера А. Кочанкова показва устойчиво и възходящо развитие като посветен на професията си преподавател, като съсредоточен и упорит изследовател. Тя е съвременният български учен, който се е специализирал в проучването на институциите с оглед на тяхното архивно наследство. В тази процедура са спазени изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“. Затова подкрепям кандидатурата на доц. д-р Анна Костадинова Кочанкова за академичната длъжност „професор“ по професионално направление 2.2. *История и археология /Архивистика и документалистика – институции и документално наследство* и предлагам на уважаемото научно жури да гласува положително за този избор.

София, 24 юни 2018 г. (Еньовден)

Доц. д-р Любомир Георгиев